

Poveste cu Assael Asriel

Daniel Vighi

Refac scena de la fișa 1403 din cutia de pantofi cu plăpânda comunitate portugheză care s-a adunat la sinagogă în anul 1853 și a hotărât acolo să-și facă publică bucuria că împăratul a scăpat dintr-un atentat îndreptat împotriva Majestății Sale de un kossuthist ungar. Dar despre asta mai târziu. Să revenim acum la începuturi.

În cimitirul evreiesc de pe Calea Lipovei e ghemuită istoria, după cum ne spune istoricul Victor Neumann:

„Cea dintâi mărturie este epitaful de pe un vechi mormânt din cimitirul evreiesc din Timișoara, datând din anul 1636. Pentru unicitatea și vechimea sa am să reproduc textul de pe piatra tombală: «Vai, au fost depuse rămășițele bărbatului de seamă eruditul Asriel Assael originar din Salonic, Dumnezeu să întărească (orașul), (odihnească-se) în rai sufletul său. Plecat către casa veșniciei joi Iiar (5) 396, după computul mic, de la crearea lumii». Cine este acest Assael Asriel? Potrivit informațiilor furnizate de rabinul Jacob Singer, ar fi descendentul unui chirurg, un fel de doctor minune. Observația se bazează pe originea ebraică a numelui Assael («E făcut de Dumnezeu»). Apartenența sepharadă, conform aceluiași nume, face posibilă ipoteza că cei dintâi evrei erau spanioli și proveneau din marile orașe sud-dunărene unde ființau de multă vreme comunități puternice” [NEUMANN, *Istoria*: 9-10].

Așadar, cei dintâi au fost sefarzii. Povestașul mărturisește că a fost de mai multe ori pe acolo, prin cimitirul evreiesc. În tinerețea sa zbuciumată, a sărit gardul într-o vară optzecistă ca să se preumbe sub un debussyan *claire de lune*, exaltat de tăria licorii pe numele ei de botez Russian Vodka Stolichnaya, împreună cu criticul literar Radu Călin Cristea, cu prozatorul Viorel Marineasa, cu amicul meteorolog Siegfried Renner, care își avea casa nu departe, prin cartier. Acolo s-au îndestulat cu vodcă rusească, la modă pe atunci, și au dat năvală prin bezna de vară direct peste gardul de beton care despărțea vechimile cimitirului evreiesc de blocurile comuniste din apropiere. Desigur, dacă i-ar fi prins

autoritățile, ar fi ajuns direct la arest, nu era de glumă, mai e și faptul, demn de luat în seamă, referitor la situația specială – atunci ca și astăzi – a tot ceea ce avea legătură cu firavele, crepuscularele și exoticele comunități evreiești care le ațâțau curiozitatea și trăirile scriitoricești.

În fișa nr. 1403 din cutie, Povestașul dă peste o informație referitoare la comunitatea evreilor portughezi timișoreni. În cetate au existat câțiva evrei chiar la venirea austriecilor, după ce pașa a predat cheia prințului Eugeniu de Savoya. Nu mulți, dar existau, așa cum erau în Imperiul Otoman. În Actul de capitulare din anul 1716, se slobozea populația orașului să rămână, dacă dorește, sub noua stăpânire. Articolul 1 al Actului îi numește și pe evrei laolaltă cu sârbii și cu armenii. Contele Paul Wallis, comandantul cetății, imediat după cucerirea ei, face vorbire despre trei case locuite de evrei, mai apoi recensământul certifică existența a 144 de suflete evreiești [NEUMANN, *Istoria*: 11]. E de spus că locuitorii celor trei case nu puteau fi decât sefaradimi, nu altceva. Despre începuturile lor e musai să căutăm în vremurile fericite ale gaonilor în care sunt de căutat rădăcinile de demult ale micului text din cutie: „fișa 1403: Comunitatea evreilor portughezi calificată ca foarte mică ține o slujbă pentru Franz Joseph rănit într-un atentat și dăruiește 25 fl. În *Tmsw. Ztg.*, 1853, 49: Comunitatea israelită”.

Ca să pricepem ceva din istoria străveche a gaonilor pe care i-am pomenit mai înainte, după unii ar fi de mers îndărăt până hăt departe în exilul babilonean. Gaon e o vorbă din vechime care vrea să spună „maiestate, mândrie, eminență”, cuvântul „a fost titlul pe care l-au primit conducătorii marilor școli babiloniene unde s-a elaborat *Talmudul*” [EISENBERG, *O istorie*: 154]. Înțelepții hermeneuți din lumile orientale și-au avut perioada de glorie prin secolul al X-lea. O dată, undeva prin apropierea Egiptului, și a doua oară, prin ținuturile ierboase ale Palestinei. E de căutat pe acolo înțeleptul Saadi Gaon, care a pus umărul la apărarea iudaismului rabinic împotriva karaiților [*Encyclopædia I*], ceea ce, în veacul Luminilor, va fi taman pe dos, asta în vremea pe când șef-rabinul Aron Chorin din Arad pune bazele mișcării reformei care se va nemuri sub numele de mișcare a neologilor bănățeni și ardeleni. Nu karaitismul era atunci în discuție, ci ortodoxia și abdicările, din perspectiva tradiționaliștilor, a zăltaților reformei:

„La data de 25 octombrie 1867, premierul Gyula Andrassy va prezenta Parlamentului proiectul de lege privind emanciparea evreilor“ [NEUMANN, *Istoria*: 91].

Bunul împărat își va pune semnătura augustă pe lege, numai că treaba nu era deloc simplă.

Capitol din volumul „Istoria din cutia de pantofi” de Daniel Vighi, Editura Cartea Românească, 2013

O recenzie a cărții scrisă de Lajos Kakucs a apărut pe pagina noastră web:
http://www.bjt2006.org/LK_povestasil_3513.pdf

Publicarea textului este posibilă mulțumită generozității autorului și a editurii.